

Waarnemingen juli, augustus, september 2019

Peter Spierenburg

Waarnemingen zijn overgenomen van www.waarneming.nl. Hier is een volledig overzicht te vinden van de vogels en andere soorten die deze maanden in ons waarnemingsgebied zijn waargenomen.

Bosgors

Een ontdekking tijdens een wandeling met de kinderwagen. Op 19 september stootte Maarten Wielstra op het Bavo terrein een stevige gors op met een tikkend geluid. Op basis van de geluidsopname die hij maakte, de geluidsrecorder half onder het dekentje in de kinderwagen, bleek het om een Bosgors te gaan. De gedachte was dat de vogel verder was getrokken, zeker omdat de volgende dag het bosje waarin hij zat was gerooid. Maar op 24 september bleek dat de vogel er nog steeds rondhing en in hetzelfde gekapte perceel rondscharrelde. Tot 30 september werd de vogel hier dagelijks teruggevonden en gezien door rond de 400 mensen. Het zien van de Bosgors vroeg wel veel geduld. Hij scharrelde onzichtbaar rond onder de ruigte. De meesten moesten zich tevredenstellen met een korte glimp van de vogel als hij opvloog om een stukje verder in het perceel zich opnieuw te verstoppen of ergens in de woonwijk verdween. Bijzonder was, dat er tegelijkertijd ook een Dwerggors zat. Ook deze hield zich verborgen in de ruigte, maar bleek makkelijker te vinden, omdat hij honkvast en tot korte afstand te benaderen was. De Bosgors was niet de eerste voor ons waarnemingsgebied. Al op 14 oktober 1974 zag Arend Wassink er één op de Puinhoop, toen één van de eerste zichtwaarnemingen voor Nederland. Daarna volgden er nog twee waarnemingen van overtrekkende vogels (27 oktober 2014 en 4 oktober 2014), de laatste op basis van een geluidopname.



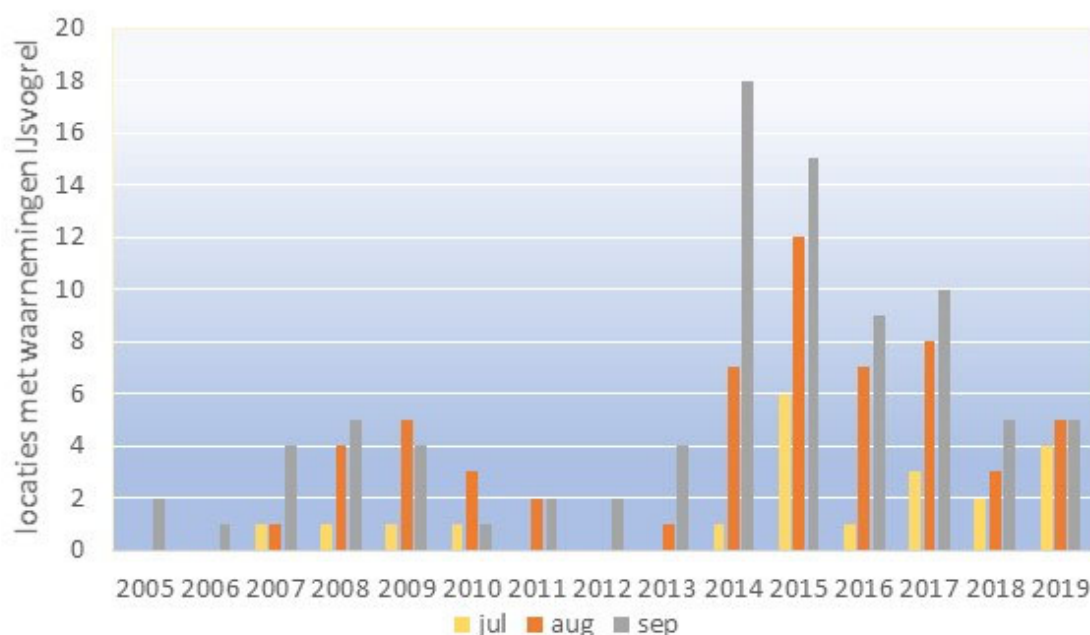
Bosgors - 28 september 2019 Noordwijkerhout - Sint Bavo © René van Rossum



De Bosgors heeft een bijzondere trekstrategie. Hij broedt in de taigazone van Oost Azië tot in Noorwegen. Maar vrijwel de hele populatie, inclusief de meest westelijke vogels uit Scandinavië, overwintert in Japan en Oost-China. Tijdens de najaarstrek volgen de vogels eerst de taiga boszone in oostelijke richting en slaan bij Mongolië af naar het zuiden. Desondanks duikt hij jaarlijks op in West-Europa. Vogels die de afslag te vroeg hebben genomen. Weinigen van de vogelaars die de Bosgors in Noordwijkerhout hebben gezien, zullen zich gerealiseerd hebben dat de Bosgors wereldwijd bedreigd is. Hij staat op de internationale rode lijst als 'kwetsbaar'. Dat is nog niet zo lang. Tot voor kort was het een algemene soort die in hoge dichtheiden kon voorkomen. De afname van de populatie wordt geschat op rond de 80% in de laatste 30 jaar, met een versnelling in de laatste 10 jaar. Scandinavië, het westelijk deel van het verspreidingsgebied, is pas in de vorige eeuw gekoloniseerd, maar is nu weer leeg aan het lopen. Net als bij de Ortolaan, ook een gors die dramatisch afneemt, gaat het om een complex van factoren die leiden tot afname. De moerasbossen waarin hij broedt staan onder druk van houtkap, verdroging en bosbranden. Afgelopen zomer was het ook in Siberië extreem warm met recordtemperaturen. Gevolg waren grootschalige bosbranden, in de kern van het verspreidingsgebied van de Bosgors. Dat is geen incident want het past in de trend van jaren. Zo zie je dat klimaatverandering zelfs algemene vogels in het nauw drijft. Maar er lijkt een tweede nog veel desastreuzere factor te zijn. Net als bij de Ortolaan is dat de vogelvangst, niet rond de Middellandse Zee maar in China. Deze heeft al een onvoorstelbare impact gehad op een andere soort gors, de Wilgengors, die in dezelfde gebieden voorkomt als de Bosgors. Werd de populatie in de jaren tachtig nog geschat op 100 miljoen vogels, nu is deze in vrije val en is er minder dan 1% van over. Een ineenstorting vergelijkbaar met die van de Trekduif in Noord-Amerika. Daar vlogen er midden 19^e eeuw nog miljarden van rond, maar in enkele decennia stierf de soort uit door jacht. Bij de Wilgengors en de Bosgors gaat het om een praktijk van vogelvangst, die tot voor kort was beperkt tot een klein gebied in Zuid-China. Maar deze breidt zich nu uit, op zoek naar steeds weer nieuwe vogels. Illegaal maar vooralsnog niet onder controle. Hierbij worden zangvogels op slaapplekken in rietveld massaal gevangen en verkocht voor consumptie. Naar schatting worden zo een miljoen vogels per jaar gevangen. De Wilgengors is een belangrijk doelwit, omdat deze gemeenschappelijke slaapplekken gebruikt. Ook de Bosgors gebruikt dergelijke slaapplekken en volgt dezelfde trekroute als de Wilgengors. Daarmee lijkt de Bosgors de weg van de Wilgengors te volgen. Zaaiende lange afstandstrekken blijken bijzonder kwetsbaar als ze zich in grote groepen verzamelen. Hopelijk eindigt de weg van de Wilgengors en de Bosgors niet als die van de uitgestorven Trekduif.

IJsvogel herstelt

De IJsvogel is een soort van hoge pieken en diepe dalen. Zeker rond Noordwijk, aan de rand van het verspreidingsgebied in Nederland, kunnen ze in sommige jaren vrijwel verdwijnen. De winters van 2015-2016 en 2017-2018 (vorstperiode in maart) hebben er stevig ingehakt. IJsvogels kunnen weer snel herstellen, met meerdere broedsels per seizoen en een flink aantal jongen. In augustus en september, als de jongen van het tweede of derde broedsel zijn uitgevlogen, kunnen ze dan weer overal opduiken. Dat is goed te zien in het actuele jaarpatroon op de LiveAtlas website van Sovon. Dit jaar zijn IJsvogels inderdaad weer terug op veel van de vaste plekken, zoals bij de vijver van Nieuw-Leeuwenhorst. Toch is het herstel na 2 broedseizoenen nog niet volledig. De stand is nog ver verwijderd van de topjaren 2014 en 2015. Maar de toename is wel gestaag. Vraag is natuurlijk hoe de volgende winter gaat uitpakken. Voorlopig zijn IJsvogels op veel plekken rond Noordwijk weer mooi te zien.



Figuur 1: aantal locaties met IJsvogelwaarnemingen

Dagvlinders in de lift en in het nauw

Het veranderend klimaat verandert de natuur. Bij de dagvlinders kun je zien hoe de opwarming en de grotere extremen in het weer doorwerken. Dat is een gemengd beeld. Positieve en negatieve ontwikkelingen doen zich naast elkaar voor. De **Distelvlinders** waren dit jaar onontkoombaar. De warme zuidelijke stroming voerde dit jaar veel van deze trekvlinders onze kant op. Na de grote invasie van juni bleven ze de hele maand juli algemeen. Vanaf eind juli nam een andere trekvlinder het over, de uit Zuid-Europa afkomstige **Oranje Luzernevlinder**. Op de golven van de hitte, die vanuit Zuid-Europa ons land bereikte, kwamen ze mee. Vooral in september werden ze veel gezien. In dezelfde periode van de hittegolf van eind juli verschenen ook **Koninginnepages** (WB e.a.). Ook deze heeft een zuidelijke verspreiding, maar is geen trekvlinder. Onder invloed van de warme zomers van de laatste jaren is hij zich naar het noorden aan het uitbreiden. Met name in het zuiden van ons land is het een geregelde verschijning aan het worden. Tegenover deze positieve veranderingen staat ook zorg. De droogte van vorig jaar heeft met name in het oosten van het



Heivlinder – 6 juli 2019 - Noordwijkerhout - Luchter Zeeduin en © Sjaak Weijers

land hard toegeslagen in de stand van vlinders, gebonden aan heidegebieden. Door de droogte waren er vorig jaar geen bloeiende planten op de heide. Vlinders als de **Heivlinder** kwamen daardoor in de problemen. Ze moesten op zoek naar andere bronnen van nectar en doken op in tuinen. Geen plek om de eieren voor het volgend seizoen af te zetten. Dit jaar tikt dat door in een diepe terugval van het aantal Heivlinders. Een rampjaar. De droogte van 2018 dreunt ook na in een tekort aan voedsel. Het Schapegras, waardplant voor de rupsen, heeft ook zwaar te lijden gehad onder de droogte. De droogte is een symptoom van een klimaat, dat beweegt naar meer extreem weer. Dat hoeft geen probleem te zijn als soorten de veerkracht hebben om zich na zo'n extreme zomer te herstellen. Maar die veerkracht is ondergraven door de druk op het leefgebied van de Heivlinder door droogte en teveel stikstof. Er was al een afname gaande. De droogte kan nu de nekslag zijn voor kleine populaties op geïsoleerde heidevelden. Zo werken slechte milieukwaliteit en klimaat samen het verdwijnen



Heivlinder – tuin in Noordwijkerhout © Sjaak Weijers

van soorten in de hand. De Heivlinder komt ook voor in onze duinen. Hier hebben de Heivlinders de droogte van 2018 gelukkig veel beter weten te overleven. Kern van de verspreiding ligt in de Amsterdamse Waterleidingduinen. Het aantal van 10 waarnemingen was daar dit jaar aan de lage kant. Zorgelijker is dat waarnemingen uit de Coepelduynen en het Langeveld dit jaar ontbraken. In de Noordduinen was maar één waarneming. Ook bij ons lijken de Heivlinders dus een knauw te hebben gehad met de droogte van vorig jaar. Net als in de heideterreinen, moeten we ook in de duinen goed opletten, dat soorten ons, met een keer een extreme zomer, niet ongemerkt door de vingers glippen.



Maandoverzicht

juli

De maand juli begon koel onder invloed van een noordwestelijke stroming. Vanaf de 17^e kwam de wind in de zuidwesthoek terecht en werd er warmere lucht vanaf de oceaan aangevoerd. Vanaf 22 juli werd de stroming zuidoost en liepen de temperaturen sterk op. Van 23 tot 28 juli was er een hittegolf met recordtemperaturen tot boven de 30 graden.



Dwergstern – 31 juli 2019: Katwijk aan Zee – strand

© René van Rossum

Zwetterpolder (RG ea). Tijdens de nacht van 16 juli trok een **Kwartel** over de St Bavo (MW). Tot 24 juli bleven er **Nachtzwaluwen** actief in de Noordduinen (LS ea). Op 19 juli vloog een vroege **Grote Gele Kwikstaart** over de Coepelduynen (BD). De eerste **Grote Zilverreiger** van het seizoen liep op 22 juli in de Elsgeesterpolder (GK). **Lepelaars** bezochten bollenland dat onder water was gezet, met o.a. 3 vogels op 17 juli in de Zwetterpolder (SR) en 4 in de Zilkerpolder op 20 juli (CT). In de Zwetterpolder verbleven op 24 juli een **Bosruiter** en een **Dwergmeeuw** (HV). Op 27 juli zwom een vrouw **Brilduiker** in de vijver van Nieuw-Leeuwenhorst (HV). Op 15 juli waren er 30 bezette nesten in de broedkolonie van **Oeverzwaluwen** in een zandhoop langs de Achterweg (JD ea). Op 30 juli trokken 2 **Reuzensterns** over zee langs de Puinhoop (RR).

Tot 13 juli vlogen er **Bruine Eikenpages** op de locatie bij de golfbaan in de Noordduinen (CZ ea). De Eerste Hulp bij Zoogdieren vond op 29 juli een **Zadelrob** op het strand. Vanaf 27 juli zaten er **Tengere Grasjuffers** in de Noordduinen (CZ).

Op 3 juli liepen er 6 **Ooievaars** in de Elsgeesterpolder (RF). Een **Strandplevier** was op 6 juli aanwezig op het strand bij de AWD (EL). Over het Langeveld vloog een **Kruisbek** (EL). Langs de zeetrekhut vloog op 9 juli een vroege **Kleine Jager** (JD). Van 1 tot 10 juli passeerde er regelmatig een adulte **Zwartkopmeeuw**. De eerste juveniele vogel kwam op 11 juli langs, met op 19 juli een maximum van 4 (JD). Vanaf 14 juli tot het eind van de maand waren er juveniele en adulte Zwartkopmeeuwen aanwezig bij de Binnenwatering Katwijk en het strand van de Coepelduynen, met een maximum van 6 op 24 juli (AM). Op 16 juli zat daar een tweedejaars **Dwergmeeuw** (AM). Op 23 juli zaten er 2 op het strand tussen Noordwijk en de provinciegrens (HV). Een **Zwarte Stern** zat op 20 juli op het strand bij de Uitwatering Katwijk. Op 22 juli zat er één bij de Binnenwatering (AM). Op 31 juli zat er een **Dwergstern** bij de Uitwatering (RR).

Een **Rode Wouw** vloog op 24 juli over Rijnsoever en de



Broedkolonie van Oeverzwaluwen in een zandhoop langs de Achterweg © Jelle van Dijk

augustus

Het warme weer zette door in de eerste 10 dagen van augustus. Daarna draaide de wind naar het westen en werd het wisselvallig. Vooral op 12 augustus viel er veel regen. Vanaf de 20^e werd de stroming zuidoostelijk en zette een nieuwe periode van warm weer in. Van 23 tot 28 augustus leidde dit tot de tweede landelijke hittegolf van de zomer.



Noordse Stormvogel – 7 augustus 2019: Katwijk aan Zee - strand © René van Rossum

Op 3 augustus zat er een **Draaihals** op Sollasi (RJ). Op 31 augustus trok er één door de zeereep langs de Puinhoop (PS ea). Op 4 augustus trok 's ochtends vroeg een groep van 6 **Purperreigers** over de Puinhoop (RR ea). Op 23 augustus vloog er één over de Hogeveense Polder (TH). In Polder Hoogeweg liep op 7 augustus een **Kleine Zilverreiger** (HM) en op 12 augustus zat er één bij de Binnenwatering Katwijk (AM). Op strand bij de Uitwatering foerageerde op 10 juli een juveniele **Lepelaar** (RR). Op 14 augustus liepen 8 Lepelaars op onder water gezet bollenland bij Noordwijkerhout (MM SP). Op 7 augustus vloog een **Raaf** over het Langeveld (RG). Over zee langs de Puinhoop vlogen die dag **Reuzensterms** (RR). Langs de zeetrekhut passeerde een **Noordse Stormvogel** en een **Drieteenmeeuw** (JD).

De volgende dag vloog daar de enige **Kleine Jager** van de maand langs (JD). Tot 14 augustus verbleven er regelmatig 1 tot 3 juveniele **Zwartkopmeeuwen** bij de Binnenwatering en het strand van de Coepelduynen (AM). Op 13 en 19 augustus

was er een **Casarca** aanwezig in het Langeveld (RG). Op 21 augustus liep hier een **Kleine Plevier** en een **Bosruiter** (RG). Bosruiters streken ook neer in de Zwetterpolder (22 augustus GT) en op onder water gezet bollenland in de Elsgesterpolder (4 t/m 12 augustus MD ea). Hier verzamelden zich ook **Goudplevieren**, met een maximum van 200 op 7 augustus (MD). **Oeverlopers** lieten een duidelijke doortrekpiek zien aan het eind van de maand met 27 in de Zwetterpolder op 22 augustus (GT) en 51 bij de Binnen- en Buitenwatering Katwijk (PS AM). Op 14 augustus vloog er een **Wielewaal** op in de AWD Sasbergen (SW). Het eerste **Paapje** van het najaar zat op 11 augustus in Polder Hoogeweg (CZ). Vanaf 20 augustus doken op meerdere



Paapje - (eerste kalenderjaar) 22 augustus 2019: Katwijk aan Zee - De Puinhoop © René van Rossum





Bonte Vliegenvanger – 31 augustus 2019 Katwijk aan Zee - De Puinhoop
© René van Rossum

plekken doortrekkende Paapjes op, met een maximum van 5 langs de Achterweg op 25 augustus (CZ). Doortrek van **Bonte Vliegenvangers** kwam vanaf 7 augustus op gang, met 2 in de AWD Sasbergen (JW). Op 25 augustus streken er 2 neer op de Puinhoop en op 31 augustus vloog er één over (RR ea). Op 20 augustus zat er een **Grauwe Vliegenvanger** in Rijnsoever Katwijk (AM). Op 23 augustus verbleef een **Velduil** in de Coepelduynen en was daar een **Blauwborst** aanwezig (WBo GT). Op 24 augustus zat er een **Sperwergrasmus** in de Noordduinen bij de Noordwijkse Golfclub (MW). Daar vloog ook een **Duinpieper** over (MW). In de tweede helft van de maand kwam de landtrek over de Puinhoop op gang. Op 22, 26 en 27 augustus trok een **Duinpieper** over (RR ea), op 25 augustus een **Zomertortel** en op 21 augustus een **Ortolaan** (RR ea). Op 25 augustus trok er één over en streken er 2 neer (RR ea). Op 28 augustus vloog er 's

nachts een **Ortolaan** over de St Bavo (MW). Op 26 augustus trokken er 2 **Kruisbekken** over de Puinhoop (RR ea). Op 24 augustus streek een **Wespendief** neer in de Hogeveense Polder (HM). Op 27 augustus trokken een **Wespendief** en een **Visarend** samen over de Puinhoop (RR ea). Op 6 augustus voerde in de Elsgeesterpolder een **Engelse Kwikstaart** een juveniele vogel (JW). In het Langeveld zat op 13 en 20 augustus een **Zwervende Pantserjuffer** (CZ).



Zwartkopmeeuw – (eerste kalenderjaar): 15 september 2019 Katwijk aan Zee - strand © René van Rossum

september

De eerste dagen van september waren nog warm. Daarna wisselden perioden met nat herfstweer en rustig nazomerweer elkaar af. In de laatste week werd het onstuimig, met een zuidwestelijke stroming. Van 28 tot 30 september stond er harde wind uit west tot zuidwest.



Zomertaling - (♀ adult) 7 september 2019 Noordwijk - De Klei © René van Rossum

Op 1 september zat er een **Bosruiter** op onder water gezet bollenland in Polder Hoogeweg (JW). Op 10 september liep hier een **Zwarte Ruiter** (HVe). Van 7 tot 15 september verbleef een vrouw **Zomertaling** op onder water gezet bollenland in De Klei (MD ea). Vanaf 11 september zwierf er een ontsnapte **Jufferkraanvogel** rond in Zwetterpolder en omgeving (TW). Op 19 september zat er een in een Noorse broedkolonie geringde **Baltische Mantelmeeuw** bij de Binnenwatering Katwijk (AM). De tweede helft van de maand waren er regelmatig tot 3 juveniele **Zwartkopmeeuwen** aanwezig rond de



Jufferkraanvogel Bronsgeesterweg Noordwijk © Mariska de Graaf

Uitwatering (AM RR). In de Elsgeesterpolder zat op 4 september een **Draaihals** (JW). Op 14 augustus zat er een **Sperwergrasmus** bij de Puinhoop (GT ea). Op 20 september zat er opnieuw één op dezelfde locatie in de Noordduinen als in augustus (MW). Op 15 september verbleef een jonge **Koekoek** in de AWD Vogelenveld (JV). Op 22 en 27 september zat er een **Blauwborst** in de Coepelduynen (GT). De hele maand trokken er **Paapjes** door met een maximum van 6 in de Elsgeesterpolder op 10 september (HVe) en 7 bij de Puinhoop op 14 september (MD). Het maximum **Bonte Vliegenvangers** was 4 op 7 september op Willem v.d. Bergh (MD CZ). Op 13 september zat daar een **Fluiter** (CZ) en op 28 september een **Beflijster** (MD). De eerste **Bladkoning** verscheen op 25 en 30 september in de Noordduinen in noordrand Noordwijk (JHa CZ).





Bosgors – 28 september 2019 Noordwijkerhout - Sint Bavo © Arno Meijer

De **Bosgors**, die vanaf 19 september op het terrein van de St Bavo zat (MW ea), kreeg vanaf 25 september gezelschap van een **Dwerggors** (RR MW ea). Over de Puinhoop trok op 6, 14 en 22 september een **Duinpieper** (GT RR ea) en op 23 en 28 september een **Grote Pieper** (RR ea). Op 6 en 19 september vloog er een **Ortolaan** over (GT RR ea). Op 21 september trokken er 29 **Kruisbekken** over en op 22 september trokken er 6 **Zwarte Mezen** en een **IJsgors** (RR ea). De 44 **Sijzen** die op 23 september overvlogen waren een voorbode van een grote influx, die in oktober volgde (RR ea). Op 24 september passeerden 24 **Grote Gele**

Kwikstaarten. Op 14 september trok een **Velduil** over (RR ea) en op 23 september was er één aanwezig in de Coepelduynen (CZ). In de Binnenwatering streek die dag een vrouw **Grote Zaagbek** neer (AM). Op 14 september trok er een **Wespendief** over de Elsgeesterpolder (JW). Op 20 september trok er een **Morinelplevier** over de Coepelduynen (CZ). Over De Zilk vloog op 25 september een **Visarend** (HB). Langs de zeetrek hut vlogen op 28 september 2 **Noordse Pijlstormvogels**, een **Vaal Stormvogeltje** en een **Middelste Jager** (JD PS). Ook passeerde er midden op de dag een **Rosse Franjepoot** (JM ea) en aan het eind van de dag een **Grauwe Pijlstormvogel** en nog een **Middelste Jager** en 7 **Kleine Jagers** (MD). Op 30 september kwamen er 14 **Kleine Jagers** en een **Grote Jager** langs (JD HV).



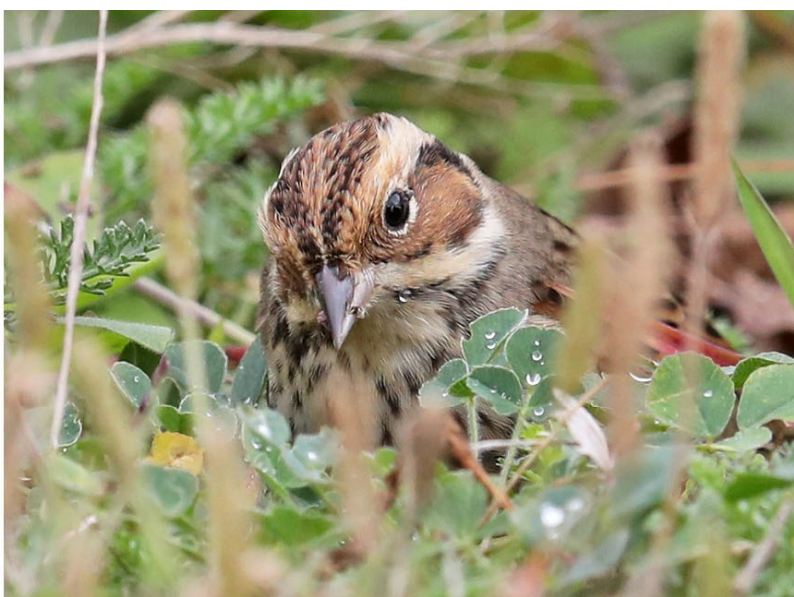
Zadellibel - 9 september 2019 Noordwijk - Noordduinen - Kachelduin © Casper Zuyderduyn

Met de golf van Distelvlinders zijn ook **Zadellibellen** mee gekomen, een Afrikaanse soort. Dit jaar is voor het eerst waargenomen, dat ze in Nederland eieren hebben afgezet. Dat was ook in Noordwijk het geval, in een duinvallei in de Noordduinen. Op 3 en 4 september waren er Zadellibellen aanwezig, waarvan een deel dood. In het duinmeertje waren larven van de soort aanwezig (CZ). Op de St Bavo bij de plek van de zaten van 24 september tot het eind van de maand een aantal **Zwervende Heidelibellen** (RR ea). In de Noordduinen zaten tot maximaal 5 **Zwervende Pantserjuffers** (CZ).

Waarnemers

AM	Annelies Marijn	JD	Jelle van Dijk	RJ	Rob Jansson
BD	Bart Dijkstra	JHa	Joël Haasnoot	RG	Reinder Genuit
CT	Carola van den Tempel	JM	Jacob Moolenaar	RR	René van Rossum
CZ	Casper Zuyderduyn	JV	Joas de Vreugd	SP	Sven Pekel
EL	Erik Lam	JW	Jan Wierda	SR	Sjac van Ruiten
GK	Guido Keijl	LS	Leo Schaap	SW	Sjaak Weijers
GT	Gijsbert Twigt	MD	Menno van Duijn	TH	Thomas van Haaster
HB	Han Buckx	MM	Maud Mommers	TW	Theo Westra
HM	Hans van der Meulen	MW	Maarten Wielstra	WBo	Wijndeldt Boelema
HV	Hein Verkade	PS	Peter Spierenburg		
HVe	Herman Vermeulen	RF	Rob Floor		

bron: www.waarneming.nl



Dwerggors – 25 september 2019 Noordwijkerhout - Sint Bavo © René van Rossum

